

Vuletic, S., Todorovic, V. (2017), „Interdisciplinarity of
Modern Communicology”,
Media dialogues / Medijski dijalozi, Vol. 10, No. 3, pp. 43-56.

dr SLOBODAN VULETIĆ
Pedagoški fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
Srbija

dr VOJISLAV TODOROVIĆ
OŠ „Dušan Dugalić“, Beograd
Srbija

INTERDISCIPLINARITY OF MODERN COMMUNICOLOGY

Abstract: *The paper considers the place, role and interdisciplinary research field of communication as the "leading" science of our time. In addition, its relationship to other sciences has been analyzed. On the basis of the relations formed, three approaches are presented in this paper which made the constitutive moment and the existential status of modern communication science. Two important questions in response to which the authors of the paper sought: 1) what are the current power relations in social sciences, and 2) can scientific communication and dissemination of new scientific knowledge be made without communication techniques necessary for modern researchers. In the final part, further development of communication science has been analyzed, which will largely depend on the deterministic set of circumstances, the rise of the technology of society, new inventions and new forms of communication practice.*

Key words: *Communicology, Communication, Interdisciplinarity, Science*

INTERDISCIPLINARNOST SAVREMENE KOMUNIKOLOGIJE

Apstrakt: U radu je razmatrano mesto, uloga i interdisciplinarno istraživačko polje komunikologije kao "vodeće" nauke našeg vremena. Osim toga analiziran je i njen odnos prema drugim naukama. Na temelju nastalih odnosa, u radu su predstavljena tri pristupa putem kojih je protumačen konstitutivni momenat i egzistencijalni status savremene komunikologije. Dva su značajna pitanja za čijim su odgovorima autori rada tragali: 1) kakvi su aktuelni odnosi moći u društvenim naukama i 2) može li se vršiti naučna komunikacija i diseminacija novih naučnih znanja bez komunikoloških tehnika neophodnih savremenim istraživačima? U zaključnom delu analiziran je dalji razvoj komunikološke nauke koji će umnogome zavisiti od determinističkog spleta nastalih okolnosti, uspona tehnologije društva, novih izuma kao i novih oblika komunikacione prakse.

Ključne reči: Komunikologija, komuniciranje, interdisciplinarnost, nauka

1. UVOD

Savremena komunikološka nauka konstituisana je zahvaljujući doprinosu brojnih teoretičara i istraživača iz SAD sredinom prošlog veka, kao i autentičnim gledištem na komuniciranje putem evropske naučne misli u kojoj su prednjačili Jürgen Habermas i uporedo sa njim Niklas Luman, 44i ma Pjer Burdije, Mišel Fuko i mnogi drugi, u domenu filozofije, sociologije, psihologije i kulturnih studija. Shvaćena je kao "nauka o komuniciranju" ili "opšta nauka o komunikaciji" (Tomić, 2003) 44i ma za predmet naučnih istraživanja komuniciranje, kao jedan od najkompleksnijih, najstarijih i doprinosom naučno-tehnološke revolucije najdinamičnijih procesa u ljudskoj civilizaciji (Radojković i Đorđević, 2005). Komuniciranje se tako od sredine prošlog veka nalazi u centru naučnih izučavanja prirodne i društvene stvarnosti, ali se i razuđuje po brojnim naučnim disciplinama, prema stepenu analize potreba, interakcijskih i proizvodnih odnosa u društvu.

Istorijski razvoj nauke o komuniciranju obeležen je ranim idejama antičkih retoričara o prirodnom i neposrednom javnom govoru, nastavljen je doprinosom engleskih empirista izučavanjem praktične primene i koristi nauke (induktivni i hipotetičko-deduktivni metod), unapređen je biologističkim i psihologističkim gledištima filozofa pozitivista na društvene procese, i određen u metodolokom smislu doprinosom bihejviorista i funkcionalista, sa autentičnim gledištem na *komuniciranje kao ponašanje* (Bogdanić, 1996). Naučno-tehnološka revolucija izmenila je tumačenje procesa komuniciranja i ispratila

preobražaj tradicionalnog u masovno društvo. U tekstu koji sledi razmatramo odnos komunikologije i drugih nauka u savremenom društvu istražujući njene konstitutivne momente i trenutni status.

2. ODNOS KOMUNIKOLOGIJE I DRUGIH NAUKA

Doprinos *filozofije* i *antropologije* u otkrivanju ljudskih spoznaja posebno je značajan za razvoj komunikologije, dok su novija *sociološka* i *psihološka* istraživanja (posebno socijalne psihologije i "Čikaške škole") ostavila interakcionistički pečat koji socio-antropološka paradigma komuniciranja danas i ima. Osim toga, razvoj *kibernetike* kao nauke o upravljanju koji je usledio gotovo istovremeno sa komunikologijom, ostavio je trag na potpunije shvatanje mesta i uloge komuniciranja, pri čemu je značajan nastanak *matematičko-kibernetičke paradigme*.

Uticaj kibernetike¹ odrazio se i na shvatanje *ekonomije* i *organizacionih nauka* koje za predmet imaju proučavanje "interesa", pri čemu se upravljanje i organizacija ne mogu tumačiti izvan okvira komuniciranja u bilo kojoj organizaciji. Potreba i interes da se konstituiše nauka o komuniciranju podstaknuti su implementacijom tehnologija i medija masovnog komuniciranja koji su danas značajno "upleteni" u komunikaciju, ali i razvojem vojne industrije i *defendologije* jer je prepoznato da komunikacija u prvim decenijama prošlog veka postaje strateški izvor društvene kontrole (Garcia, Martinez i Pascual, 2013). Dakle, razvoj komuniciranja pratio je i razvoj tehnologije i različitih medija kroz tri stepena: *mediji prvog stepena* (jezik, pesma, muzika i oblici neposrednog izražavanja koji nastaje pre pismenog komuniciranja) predstavljaju upotrebu ljudskog tela u komunikaciji koja se dešava u istom prostoru i vremenu za sve komunikatore, *mediji drugog stepena* (nastaju nakon pojave pismenog komuniciranja, knjiga, plakat ali i nosioci zvuka telefon, gramofonske ploče) omogućavaju prenos poruka kroz prostori i vreme, *mediji trećeg stepena* (meta-mediji koji su rezultat tehnološkog procesa za prenos podataka

¹ Matematička teorija komuniciranja nastala 1948. godine od strane Kloda Šenona i Vorena Vivera i bavi se *informacijom* kao kvantitativno odredivim nadražajem ili *podsticajem*, koji nastaje u *izvoru*, prolazi kroz *spoljne uticaje*, putem *kanala* i izaziva *selektivno reagovanje primaoca* te ukida neizvesnost u bilo kom sistemu. Norbert Viner 1950. godine u knjizi "The Human Use of Human Beings" odnosno "Ljudska upotreba ljudskih bića" objašnjava nastanak kibernetike, koja je uslovljena krupnim društvenim promenama u XX veku uz afirmaciju principa *stohastičnosti* i time širi uticaj kibernetike i na ostale nauke. Prema Norbertu Vineru u epistemološkom smislu, kibernetiku konstituišu tri opšte teorije: 1) teorija sistema, 2) matematička teorija i 3) teorija upravljanja.

koji se naziva *digitalizacija*, pa se oni stoga nazivaju i digitalnim medijima (Bogdanić, 2013).

Odnos tehničkih nauka prema komunikologiji uslovljen je dostignućima prirodnih nauka kao što je *matematika* sa autentičnom komunikološkom paradigmom, a sa njom i *računarstvo* i *informatika*, na čijim temeljima se izrodila kovanica “informatično-komunikacione tehnologije” i “informatično-komunikacioni sistemi” (Radojković i Stojković, 2009). Kvantitativne prednosti koje danas pružaju tehnologije omogućile su novu *ekonomiju* i poslovne mogućnosti u primeni integralnih sistema koji podržavaju radne organizacije. Nove naučne discipline korespondiraju sa komunikologijom i njenim razvojem koji je obeležen u nekoliko faza.

Imajući u vidu razvoj društvene svesti komunikologija proizilazi i iz politikoloških studija te je njihova veza je do danas neraskidiva i plodonosna (Radojković i Đorđević, 2005). Doprinos razvoju komunikologije od strane istraživača iz različitih oblasti je nesaglediv, te je izlišno nabrajati određena imena, ali je doprinos vidljiv na osnovu sledeće tabele.

Tabela 1: Odnos komunikologije i drugih nauka

Komunikologija i druge nauke		
	Znanja koja iz date nauke baštini	Novonastala znanja ili ono što se danas smatra “komunikološkim”
<i>Sociologija</i>	Čovek je društveno biće. Glavno pitanje je <i>zašto</i> ljudi komuniciraju? Analiza mikro i makro društvenih odnosa. Interpretativna i razumevaјуća sociologija.	Istraživanja javnog mnjenja, nastanak poddiscipline sociologije masovnih komunikacija. Traži se odgovor <i>kako</i> ljudi komuniciraju od intrapersonalnog, pa do nivoa masovnih komunikacija.
<i>Lingvistika</i>	Jezik i govor su primarni, prvostepeni mediji, neposrednost govornog čina, prenos poruka kroz prostor i vreme, tekst, knjiga. Otkriće znaka kao osnovne jedinice značenja. Nejezički simboli u totalitetu komuniciranja, semiologija, hermeneutika. Modernizam, strukturalizam postmodernizam.	Analiza diskursa, medijske studije, studije roda, hipertekstualnost i novo čitanje, analiza narativa, kvalitativna istraživanja, analiza sadržaja i traganje za diskursom. Upotrebom masovnih medija u komunikaciji proširuju se i nadrastaju granice lingvistike. Pisana komunikacija/komuniciranje putem interneta i novih medija.
<i>Psihologija</i>	Nastanak simboličkih sistema na individualnom i kolektivnom nivou. Mentalno stanje individue, Kognitivna (znanje, spoznaje). Afektivna (pojmovi, utisci i doživljaji).	Istraživanjima javnog mnjenja se ustanovilo kako individualno logički i intelektualno poima svet i smisao. Delovanje propagande i promocije na pojedince i grupe. Značajni su i efekti komuni-

	Biologistička S-R teorija. Funkcionalistička i fiziološka osnova pojedinca i grupa.	ciranja na ličnost i njen identitet. Kognitivna disonanca, dvostepeni tok, proces identifikacije.
<i>Antropologija i kulturologija</i>	Veza između primarnih i sekundarnih tehnika komuniciranja. Novi odnos prema informacijama pobeđuje prostor i vreme. Komunikacija je proizvodnja i održavanje kulture. Kultura nastaje kroz komunikaciju. Kulturni kapital.	Nove civilizacijske činjenice nastaju razvojem novih medija, praćene su društvenim fenomenima. Medijska kultura i uticaji na nastali kulturni konkret. Popularna kultura i umetnost. Novi načini izražavanja i zadovoljavanja kulturnih potreba pomoću medija.
<i>Politikologija</i>	Čovek je misaono i političko biće. Nose ga ideje i ideologije. Izražavanje stava je proces u komunikativnoj zajednici. Administrativna istraživanja finansirana od političkih institucija i grupacija.	Odnos pojedinca, kolektiva i institucija na lokalnom i globalnom planu. Svet je postao globalno selo zahvaljujući medijima. Informativni sadržaji cirkulišu od medija do javnosti. Politika je interesno motivisana aktivnost.
<i>Filozofija i istorija</i>	Ideje antičkih retoričara. Empirizam, pozitivizam, funkcionalizam. Načini saznanja i spoznaje, naučni induktivni i deduktivni metod, epistemološko i dometi ljudskog saznanja.	Teorijsko-metodološki okvir komunikološke nauke, proučavanje društveno-istorijskih uslova nastanka i razvoja komuniciranja od ideja do rešenja.
<i>Informatika</i>	Bavi se strukturom i automatskom obradom podataka. Pronalaženje optimalnih rešenja za problem, upotreba tehničkih sredstava za komuniciranje, prenos i obradu podataka. Informacioni sistemi.	Informaciono društvo zasićeno je medijima masovnog komuniciranja, brz prenos poruka i informacija. Komuniciranje putem interneta, virtualnost i posredovana stvarnost. IIKT sa težištem na komunikaciji i njenim efektima.
<i>Organizacione nauke</i>	Analiza mezo odnosa, organizacije i kolektivi, vođenje i rukovođenje, operacioni menadžment i upravljanje kvalitetom. Organizacijsko-kadrovski uslovi i modeli menadžmenta.	Analiza organizacione kulture, uticaji poslovnog komuniciranja na efekte rada. Nastanak odnosa s javnošću. Vertikala i horizontala komunikacije, protok informacija odozgo i odozdo. Veštine ubeđivanja, modeli komunikacije.
<i>Ekonomija</i>	Upotreba resursa radi proizvodnje dobara i usluga. Briga, interes i cilj. Teorije o ljudskom ponašanju i u korišćenju ograničenih resursa i donošenju odluka. Mediji postaju okosnice ekonomije, informacioni centri predstavljaju investicije.	Marketing, reklama i oglašavanje. Informacija postaje usluga. Nova ekonomija se bazira na informacijama. Nastanak menadžmenta medija masovnog komuniciranja. Ekonomsko gledište na kulturu, komunikacije i informacije.
<i>Pedagogija</i>	Učenje, vaspitanje i obrazovanje, nastava, sticanje znanja, sistematizacija znanja, razvoj sposobnosti. Učenje je socijalizacija, individualne	Pedagoška komunikacija, govorni čin, prenos poruka, komunikacija se uči i razvija u porodici i u primarnim grupama. Neraskidiva veza komunikacije,

	i grupne aktivnosti i interakcije.	socijalizacije i identifikacije.
<i>Defendologija</i>	Strategije, koraci, planiranje, odbrana resursa, veština pregovaranja, modeli i taktike za prenos informacija.	U skladu sa razvojem IKT-a, od vojnih potreba komunikacija je izučavana do realnih potreba civilnog društva.
<i>Kibernetika</i>	Nauka o upravljanju. Matematičko-kibernetička komunikološka paradigma. Upravljanje se vrši na tri nivoa.	Komuniciranje se ostvaruje u svrhu predviđanja koraka, njime se upravlja ponašanjem pojedinca ili grupa.

3. RAZLIČITI PRITUPI KOMUNIKOLOGIJI

Na osnovu tabele uočava se se doprinos i teorijski pristup problem komuniciranja. Na osnovu prethodne analize odnosa nauka, mogu se izdvojiti tri dominantna pristupa komunikološkoj nauci.

Prvi pristup polazi od toga da se komunikologiji poriče naučni identitet i predmetna određenost, kao i metodološka zasnovanost iako je empirijskim putem dokazano da ona ima svoje autentično naučno polje i metodologiju (Bogdanić, 1996). Takav pristup se bazira na tvrdnji da je “komuniciranje sveprožimajući i društveni fenomen, čiji se brojni aspekti moraju istraživati u različitim naukama” (Miletić, Miletić, 2012, s. 145).

Drugi pristup komunikologiju određuje kao nauku sa *interdisciplinarnim područjem istraživanja*. “Ona obuhvata skup teorijskih okvira za istrživanja, kao i teorijskih postulata dobijenih uopštavanjem i tumačenjem njihovih rezultata” (Radojković, Đorđević, 2005, s. 21). Šta pretpostavlja njena naučna interdisciplinarnost? “*Interdisciplinarnost pretpostavlja interakciono povezivanje dvije ili više naučnih disciplina (ogranaka, grana, polja) u naučni sistem višeg ranga, pri čemu se sinteza ne čini samo na nivou načela i aksioma*” (Peličić, Bokan i drugi, 2016, s. 20). Povezivanje mnoštva činjenica i naučnih iz navedenih nauka komunikologiju čini veoma širokim istraživačkim poljem uz koji se uvek traga za “većom slikom” (the big/bigger picture) ili celinom. Na osnovu ovog pristupa proizilaze sledeće oblasti istraživanja o komuniciranju (Miletić i Miletić, 2012):

- *Semiotička koja se bavi osnovama komuniciranja,*
- *Subjekti komuniciranja, sadržaji komuniciranja,*
- *Komunikaciona praksa,*
- *Posrednici u komuniciranju,*
- *Interakcija mediji-društvo,*
- *Medijski sistemi.*

Treći pristup proizilazi iz drugog i afirmiše komunikologiju kao novu disciplinu u okviru *socijalne filozofije* pri čemu se komuniciranje shvata kao *bazični element društvene strukture*. U daljem tekstu analiziramo odnos komunikologije i razrađujemo treći pristup, koji komunikologiju razmatra u društveno-naučnim okvirima.

4. ODNOS MOĆI U DRUŠTVENIM NAUKAMA U ODNOSU NA KOMUNIKOLOGIJU

Na temelju trećeg pristupa, možemo zaključiti da postojanje komunikologije i dalji razvitak, umnogome je zavisio i zavisice i od razvoja nauka, uspona tehnologije društva, novih izuma kao i novih vidova komunikacije. U daljem tekstu proširujemo treći pristup i tragamo za odgovorom na pitanje kakvi su aktuelni odnosi moći u društvenim naukama? Osnovno pitanje može glasiti: da li se društvene nauke u postmodernom društvu mogu izboriti za poštovanje *etike diskursa*, bez šireg uvida u aksiome komunikološke nauke koji ih prožimaju?

Ovim pitanjem se posebno bavio i Bent Flivbjerg koji navodi da je za društveni poredak i očuvanje same nauke potrebno poštovati pet ključnih procedura (Flivbjerg, 2012, s. 127);

- nijedna strana koje se tiče ono o čemu se raspravlja *ne sme biti isključena iz diskursa*,
- svi učesnici moraju imati *jednake mogućnosti da iznesu i kritikuju zahteve za važenjem u procesu diskusije (autonomija)*,
- učesnici moraju biti voljni i sposobni *da saosećaju sa zahtevima za važenjem drugih* (idealno pružimanje uloga),
- postojeće nejednakosti u moći između učesnika moraju biti neutralizovane, tako da *nemaju uticaj na postizanje konsenzusa* (neutralnost moći) i,
- učesnici moraju *otvoreno izneti ciljeve i namere*, i u vezi s tim, odreći se strateškog delanja (transparentnost).

Ovde se dodaje po Habermasu i šesti model a to je *neograničeno vreme*. Svakako je primetno da ovakva shvatanja imaju korene u teoriji komunikativnog delanja Jirgena Habermasa (1969). Kritička paradigma, kao deo neomarksističke teorije nastala je kao kritika društvenih odnosa i značajan je aspekt socijalno - istorijskog društvenog konteksta (Koković, 2007).

Prema Habermasovoj kritičkoj paradigmi, važno je komunikativno delovanje čoveka u društvu a pretpostavku za takvo demokratsko javno mnje-

nje, treba tražiti u političkoj zrelosti građanina. Esencije ovog pristupa se nalaze u Habermasovoj teoriji komunikativnog delovanja čoveka u društvu. *Teorija komunikativnog delovanja čoveka u društvu* zasniva se na tome da se komuniciranje postavlja kao pretpostavka društvenosti i zato u komunikativnom delovanju važnu ulogu ima govor.

„Pojam komunikativnog delanja Habermas razvija na temelju analitičke filozofije jezika (Karnap, Poper, Vitgenštajn, Ostin), teorije govornog čina Džona Serla i socijalnog bihevizma Džordža Herberta Mida - Ivković, 2010, s. 3).

Ako se predmet istraživanja dalje precizira kao naučno “komuniciranje o komuniciranju” onda je “društvenost” obeležena mnoštvom diskursa, kojim se opisuje komunikativno-naučna realnost u skladu sa etikom nauke. Možemo se na osnovu ovoga zapitati, nije li upravo komunikativna racionalnost ono na čemu se upravo i društvene nauke dalje razvijaju? Ukazuje li to na neotudjive korene komunikološke nauke kao interdisciplinarne društvene i humane nauke? To je svakako jedan longitudinalni proces, nezaustavljiv koji može težiti kompromisu u daljoj budućnosti. Interdisciplinarnost dovodi ponekad i do suprotstavljenih diskursa moći koji se progresivno menjaju u periodu od moderne do postmoderne.

Zato i svi mislioci modernog doba izdvajaju upravo misli o uticaju moći u društvenim naukama i samom društvu. Na tom mestu je i Mišela Fuko video moć u svakodnevnom vidu komuniciranja, tj da *moć prožima samu komunikaciju kao process i fenomen*. Ostavljamo prostor da svako od nas na demokratski način tumači mišljenja ova dva mislioca o načinu uspona i održanja društvenih nauka. Ono što je izvesno jeste da se komunikologija svrstava u jednu od vodećih društvenih nauka, misleći na sam društveni dijalog u socijalnom sistemu i suočavanje pojedinca sa društveno-državim normama, njihovim tumačenjem i prihvatanjem. (Habermas, 1969; 1985)

Bent Flivbjerg (Bent Flyvbjerg) u svom delu *Šta mogu društvene nauke* upravo polazi od teze da se razumevanje i sam dalji uspon i održavanja društvenih nauka upravo zavisi od prihvatanja teza Habermasa i Fukoa. Habermas veruje u demokratski pristup rešavanju društvenih problema, tj. pristupa tezi da se moraju ispuniti određeni uslovi da bi se procesuirao demokratski proces. Naravno da svi demokratski procesi zavise od komunikacionih pristupa u društvenim grupama i između samih pojedinaca u društvu.

Da li je onda Habermasov model idealan i utopistički? Na kom to nivou razvoja mora biti sama komunikologija kao društvena nauka da bi društvo bili oslobođeno sadašnjih socijalnih dogmi?

Nasuprot ovakvom Habermasovom viđenju održanja društvenih nauka, Flivbjerg kaže za Fukoa: „*Vrednost Fukoovog pristupa jeste u njegovom naglasku na dinamici moći. Razumevanje funkcionisanja moći prvi je preduslov za akciju, zato što je akcija korišćenje moći*“ (Flivbjerg, 2012, s. 150). Fuko vidi održanje društvene misli u sukobu filozofskih misli od perioda Aristotela, preko Makiavelija pa sve do germanske filozofske škole i Ničea. Nasuprot tome Habermas svoju viziju vidi u univerzalističkoj teoriji koju su razvili Platon a kasnije i Kant a zasniva se na samom konsezzusu ali se oslanja i na doprinose Karnapa, Popera, Vitgenštajna, Ostina, Džona Serla i socijalnog bihevistu Džordža Herberta Mida (Ivković, 2010).

Uspon komunikologije kao nauke zavisice od jačanja i drugih društvenih nauka na kojima i počiva Habermasova i Fukoova teza, a to su u prvom redu: *sociologija, psihologija, filozofija*, pa i sama *istorija* koja je bila svedok uspona ljudske misli i rada. Sam pojedinac će se kroz sopstvenu praksu u radu i životu upravo suočiti sa komunikacijskim veštinama, komunikacijskom moći (Castells, 2013) i načinom da odbrani sopstvenu misao od nadolazećeg društvenog diskursa. Iz ovakvog viđenja odnosa misli i ideja Fukooa i Habermasa, Bent Flivbjerg u posebnom poglavlju bavi se metodologijom i smernicama za *reformisanje društvene nauke*. Nude se par smernica bitnih za razumevanje i poboljšanje samih društvenih nauka (Flivbjerg, 2012):

- Prva smernica koju Flivbjerg nudi je *fokusiranje na vrednosti*, tj. mogućnost da sam pojedinac i društvene grupe deluju vrednosno-racionalno. Ova racionalnost se zapravo vidi u istoriji društvenih nauka, njenoj primeni ali nije uvek nužna za shvatanje problema u socijalnom kontekstu.

- Druga smernica je *postavljanje moći u središte analize*. U drugoj smernici Flivbjerg daje šest karakteristika ove smernice. Ovde ćemo navesti četvrtu karakteristiku druge smernice: znanje i moć, istina i moć, racionalnost i moć analitički su nerazdvojni; moć proizvodi znanje i znanje proizvodi moć.

- Treća smernica odnosi se na *približavanje stvarnosti*. Približavanje stvarnost se vrši izlaskom iz epicentra diskursa i ulaskom u suštinsku praksu svakodnevnih društvenih aktivnosti.

- Takođe jedna od sledećih smernica bi bila i *naglašavanje malih stvari*, ili primeni nauke u njene sitne detalje, gde se zapravo i kriju odgovori do kojih nekad ne možemo doći u tumačenju granica društvenih nauka.

– Zatim dolazi na red smernica gde se daje *provenstvo praksi u odnosu na diskurs*. U tom kontekstu Fuko govori o prednosti prakse nad diskursom, jer diskurs nije život a praksa jeste.

Da li se ovom Fukoovom mišlju i dolazi do samog saznanja da se za pojedinca apstraktnost jednog diskursa u praksi doživljava potpuno drugačije kao što to i predpostavljaju mnogi bihejvioristički mislioci? Odgovor ostaje na pojedincu jer moć opažanja je zasigurno za čoveka jača i prisutnija od razumevanja moći samog jezika. *Proučavanje slučajeva i konteksta* je smernica koja nam daje mogućnost analize empirijskih istraživanja u društvenim naukama i same prakse koja se sprovodi. Fukoova težnja da se pitanjem *KAKO* gradi *narrativ* jeste sledeća smernica, koja pokreće istraživače društvenih nauka da vrše određene analize i ispitivanja. Komunikologija kao jedna od vodećih društvenih nauka zapadnog sveta, svakodnevno se uspinje i traži svoje mesto u naučnom svetu. Ona takođe apsolutno spada pod okrilje ovih navedenih smernica, i ona se reafirmiše u odnosu na druge nauke. Stvarni odnos dominacije i moći diskursa jedne nauke opisali su i Fukoo i Habermas iz ugla univerzalističke teorije diskursa. Jednan drugom su opozit, sukobljavaju im se ideje i jedan drugog nazivaju „utopistom,, tj. „relativistom“. Dakako da je istina između u načinu prezentacije samih društvenih nauka kroz što manji apstraktan a razumljiv jezički diskurs. Ovome treba i dodati topologiju diskursa moderne i ideologije koje su ostavile najviše traga na prihvatanje društvenih nauka i njihovo učenj na univerzitetima. Marksizam, konzervativizam i liberalizam, svako iz svog ugla uticao je narativni diskurs i prenošenje znanja raznih nauka.

5. NAUČNA KOMUNIKACIJA I PRIMENA INTERDISCIPLINARNOSTI U FUNKCIJI 52U I 52S NAUKE

Nauka se uopšteno može definisati kao *“sistematska aktivnost na prikupljanju i obradi proverljivih saznanja o svetu oko nas, sa ciljem da se zadovolji radoznalost naučnika i da se doprinese rešavanju životnih problema zajednice u kojoj se naučna delatnost odvija”* (Matutinović, 2013, s. 7).

Na koji način komunikološka nauka doprinosi rešavanju problema naučne zajednice? U poslednje vreme sve više se povećava broj naučnika iz različitih naučnih oblasti. Uporedo sa tom činjenicom više se govori i o terminu *naučna komunikacija* koja se ostvaruje između naučnih radnika. Pojam koji se koristi objašnjava sve aktivnosti koje se odnose na kreiranje i diseminaciju svakog novog naučnog znanja (Matutinović, 2013). Proces diseminacije znanja veoma je važan, posebno u *interdisciplinarnim naučnim oblastima* kao što je ko-

munikologija. Istraživanje iz 2010. Iz Velike Britanije utvrdilo je da 53ui 53 pitanju izvora naučnih informacija na prvom mestu onlajn časopisi, dok su uticajne onlajn biblioteke 53ui 53 prezentacije na naučnim skupovima i kongresima.

Tabela 2: Izvori informacija za mlade naučnike

Informacioni izvori poređani po značaju	Ocena od 0 do 3, gde 0 znači da se ne koristi, a 3 da je od velikog značaja
Onlajn komercijalni časopisi	2,60
Štampani komercijalni časopisi	2,58
Onlajn digitalne biblioteke	2,29
Prezentacije na kongresima i skupovima	2,21
Onlajn časopisi u otvorenom pristupu	2,19
Objavljene knjige	2,17
Tradicionalne biblioteke	2,01
Zbornici sa kongresa i skupova	1,99
Lična komunikacija	1,88
Onlajn preprinti	1,81
Monografije	1,66
Veb sajtovi istraživača	1,52
Veb sajtovi institucija	1,50
Onlajn zbirke pojedinih istraživača	1,37
Mejl liste i grupe na vebu	1,33
Lične veb stranice	1,19
Prezentacije i izložbe	0,86
Viki ili blogovi	0,74
Onlajn beležnice u otvorenom pristupu	0,34

Izvor: Matutinović, 2013, s. 11.

Po pitanju organizovanja ideja, nalaza i oblikovanja podataka, trebalo bi imati u vidu da se 53ui 53ss naučne komunikacije može podeliti u tri značajne faze (Graham, 2000). Početna faza je *izvođenje određenog istraživanja*. Tokom te faze dolazi se do razvoja ideja i u nastaloj interakciji značajna je interpersonalna, prevashodno neformalna komunikacija između naučnika-istraživača, koja se ostvaruje na polju razmene mišljenja i stavova.

Ovo je plodonosna faza u kojoj se razmenom ideja dolazi do pronalazjenja adekvatnih metodoloških postupaka, tehnika i pristupa. Posebno je značajno mišljenje pripadnika određene struke o viđenju naučnih problema koji

su pogodni za istraživanje. Središnja faza obuhvata određenu pripremu, kao i *uobličavanje najvažnijih rezultata* istraživanja koji u komunikaciji i saradnji sa kolegama stručnjacima određene oblasti mogu da rezućtiraju koautorskim radom i razmenom znanja. Razmena znanja odvija se na relevantnim naučnim konferencijama i stručnim skupovima u interpersonalnim i grupnim kontaktima. U toj direktnoj komunikaciji interpersonalni kontakti čine značajne kanale komunikacije i mogu da utiču na uobličavanje rezultata istraživanja. Treća etapa bila bi je određeni *proizvod naučnih istraživanja* koji se zapisuje na nekom nosaču podataka. Sledeći korak bilo bi distribuiranje i deponovanje rezultata istraživanja u nekom od nacionalnih ili globalnih naučnih baza podataka. Osim ovih faza, značajni su i *kanali naučne komunikacije*. U pokušaju da se definišu kanali naučne komunikacije autor Hagstrom (1965) klasifikovao ih je na sledeći način:

- objavljeni članci, knjige i radovi koji se čitaju na skupovima su najvažniji kanal komunikacije sa stanovišta veće zajednice; oni koji ne doprinose nauci preko ovog kanala ne mogu se smatrati naučnicima;
- kontakti koji se ostvaruju na skupovima;
- neformalni kontakti sa drugima u okviru iste specijalnosti, ali iz različitih institucija; oni se mogu odvijati kroz korespondenciju, posete ili na skupovima;
- neformalni kontakti sa kolegama iz iste institucije; ovi kontakti su najčešće kontinuirani, iako nisu retki slučajevi da u nekoj jedinici radi samo jedna osoba koja se bavi određenom oblašću,
- kontakti sa bivšim i sadašnjim studentima (naročito poslediplomcima);
- kontakti sa pripadnicima različitih disciplina ili sa ljudima koji nisu naučnici. Prema (Matutinović, 2013, s. 8).

Neki autori preporučuju da je za uspešnu neformalnu komunikaciju osim komunikacionih veština i interpersonalne komunikacione kompetencije (Vuletić, 2012) potrebna i uspostavljena komunikacija u okviru institucije u kojoj se obavljaju određena istraživanja.

Ona podrazumeva *“saradnju sa kolegama u instituciji i van nje, uspostavljanje veza sa kolegama u svetu prisustvoovanjem na konferencijama ili stručnim skupovima i negovanje kontakata preko foruma, mejling lista, blogova, ličnih kontakata, društvenih mreža”* (Matutinović, 2013, s. 10). O veštinama prezentacije naučnih istraživanja kao i promociji naučnih rezultata u funkciji naučne komunikacije biće više reči u nekom od budućih istraživanja.

6. ZAKLJUČAK

Na osnovu izloženog teksta možemo rezimirati da je naučno-tehnološka revolucija izmenila tumačenje procesa komuniciranja i ispratila preobražaj tradicionalnog u masovno društvo. Doprinos razvoju komunikologije od strane istraživača iz različitih oblasti je nesaglediv. Na osnovu tabele 1. može se videti odnos komunikologije prema četrnaest uticajnih nauka čija naučna dostignuća komunikologija baštini, ali je primetan i doprinos komunikoloških znanja unapređenju navedenih nauka. Na tim temeljima ustanovljena je i objašnjena njena interdisciplinarna priroda. Posebno je razrađen treći pristup komunikologiji, koji je posmatran kao disciplina socijalne filozofije u kontekstu društveno-naučnih okolnosti. Dalji razvoj komunikološke nauke će umnogome zavisiti od determinističkog spleta nastalih društvenih okolnosti, uspona tehnologije društva, novih izuma kao i novih oblika komunikacione prakse. Uticaj internet primetan je i u samoj komunikologiji ali i u drugim naukama. Diseminacija naučnih znanja u svetlu naučne komunikacije ostvarivaće se u perspektivi putem naučnih komunikacionih sistema, koji će obezbediti elektronske platforme za korišćenje primarnih i sekundarnih naučnih izvora. Obezbeđenje kolaborativnije i komunikativnije naučne zajednice posredovane informacionim i komunikacionim tehnologijama biće predmet naših daljih istraživanja analiziranih u interdisciplinarnom komunikološkom ključu.

REFERENCES (Literatura)

- Bogdanić, A. (1996). *Komunikologija, vodeća paradigma*, Beograd: Čigoja.
- Bogdanić, A. (2013). *Nova medijska paradigma: Od medijacije do medijalizacije društvenog komuniciranja*, časopis *Politeia*, br 5. Banja Luka: Fakultet političkih nauka.
- Castells, M. (2013). *Moć komunikacije*, Beograd: Clio.
- Flivbjerg, B. (2012). *Šta mogu društvene nauke*, Beograd: Službeni glasnik.
- Garcia, R., R., Martinez, P., B., Pascual, C., E. (2013). *Communicology: Old Commitments, Traditional Science*, BARATARIA Revista Castellano-Manchega de Ciencias Sociales N 16, pp. 149-160, DOI: <http://dx.doi.org/10.20932/barataria.v0i16.79>
- Graham, T.W. (2000). *Scholarly communication*, *Serials*, 13, 1, pp 3-11.
- Habermas, J. (1969). *Javno mnjenje, Istraživanje u oblasti jedne kategorije građanskog društva*, Beograd: Kultura.
- Habermas, J. (1985). *Prilog rekonstrukciji istorijskog materijalizma*, Sarajevo: Veselin Masleša.
- Hagstrom, W.O. (1965). *The Scientific Community*. New York, London, Basic Book, p. 43
International DOI Foundation. Dostupno na <http://www.doi.org/index.html>

- Ivković, M. (2010): *Habermasova koncepcija sistemske kolonizacije sveta života*, SOCIOLOGIJA, Vol. LII (2010), broj 1.
- Koković, D. (2007): *Društvo i medijski izazovi, Uvod u sociologiju masovnih komunikacija*, Budisava: Kri Mel.
- Matutinović, F., S. (2013). *Naučne informacije u Srbiji, Protok, dostupnost, vrednovanje*, <http://kobson.nb.rs/upload/documents/oNamaPredavanja/PR2013TekstZaDoktorante.pdf> sajt posećen 4.2.2018.
- Miletić, M., Miletić N. (2012). *Komunikološki leksikon*, Beograd: Univerzitet Megatrend.
- Peličić, D., Bokan, D., Dobrović, D., Bokan, D. (2016). *Klasifikacija nauke*, u časopisu *Sestrinska reč* 20(73), str. 18-21. Beograd: Udruženje medicinskih sestara, tehničara i babica Republike Srbije.
- Radojković, M., Đorđević, T. (2005). *Osnove komunikologije*, Beograd: Fakultet političkih nauka.
- Radojković, M., Stojković, B. (2009). *Informaciono komunikacioni sistemi*, Beograd: CLIO
- Tomić, Z. (2003). *Komunikologija*, Beograd: Čigoja.
- Vuletić, S. (2012): *Interpersonalna komunikaciona kompetencija – ključni segment intelektualnog kapitala zaposlenih u obrazovnoj ustanovi*, Na putu ka dobu znanja, 10. Međunarodna konferencija, str. 343-359. Sremski Karlovci: Fakultet za menadžment.